

Jonas Dainius Beržanskis: „Dainų rašymas panašus į skulptūros kūrimą“

Laima Apanavičienė

Su Jonu Dainiumi Beržanskiu susipažinau visai atsitiktinai. Pirmą kartą – neakivaizdžiai, kai redagavau 2024 m. JAV lietuvių Poezijos pavasario knygą „Laumžirgių pieva“, o kitą kartą akivaizdžiai, kai Jonas kartu su žmona Berry atvyko į Poezijos pavasario laureato apdovanojimą, kuris vyko galerijoje „Siela“, Lemont, IL 2024 m. balandžio 12 d. Tada ir susitarėme su Jonu, kad pasikalbėkime apie jo kūrybą. Deja... Jonas ruošėsi skristi į Lietuvą, buvo pakviestas dalyvauti Bardų festivalyje, tad pokalbį teko atidėti. Tad tik dabar, aprimus įspūdžiams po kelionės iš Lietuvos, galėjome ramiai pasikalbėti. Siūlau skaitytojams susipažinti su poetu, dainų autoriumi ir muzikantu Jonu Dainiumi Beržanskiu.

Tarp Detroit lietuvių Jūs žinomas, tačiau kiti Amerikos lietuviai gal daugiau apie Jus sužinojo JAV lietuvių Poezijos pavasario metu 2024 m. Kas paskatino dalyvauti JAV lietuvių Poezijos pavasaryje?

Raminta Skipitytė-Vilkienė sausio mėnesį man paskambino, kad padėčiau Poezijos pavasario (2024 m. balandžio 6 d. JAV lietuvių Poezijos pavasaris pirmą kartą buvo paruoštas Detroit, MI – L. A.) techniniais reikalais. Mane jai rekomendavo senas mano draugas Paulius Jurgutis, mat esu profesionalus garso inžinierius. Pasakiau, kad padėsiu, jei renginio metu galėsiu atlikti vieną iš savo dainų.

Raminta užmezgė ryšį su Poezijos pavasario organizatore ir knygos „Laumžirgių pieva“ leidėja Sandra Avižienyte. Sandra paprašė manęs atsiųsti keturis savo eilėraščius, ką aš ir padariau. Ji pasiūlė įtraukti juos į ruošiamą leidinį, ir aš sutikau. Be to, sutikau nustatyti techninius garso reikalavimus renginiui.

O aš ir toliau tobulinau savo poeziją, kai kada siekdamas aiškesnio supratimo, kai kada – dėl gramatikos.

Pradėkime nuo pažinties. Gimėte Vokietijoje, augote Amerikoje. Kokia buvo Jūsų vaikystė, jaunystė?

Plaukėme per Atlantą iš Brėmeno į Bostoną. Laive atšvenčiau savo pirmąjį gimtadienį. Apsigyvenome Detroit, MI, ir mano tėtis Jonas įsidarbino „Fordo“ liejykloje. Manė, kad pateko į pragarą.

Kol nėjau į mokyklą, kalbėjau tik lietuviškai. Šeštadieniais lankiau katalikišką lituanistinę mokyklą, o sekmadieniais – bažnyčią. Įstojau į Detroit universiteto vidurinę mokyklą, kuriai vadovavo jėzuitai. Ten patyriau meilę meditacijai ir mantroms. Skautu Vyčiu tapau dar prieš universitetą. Po to įstojau į jėzuitų koledžą, kad baigčiau mokslą, bet... įsimylėjau filosofiją ir muziką. Mečiau studijas dar jų nebaigęs.

Sekiau savo mūžą, tačiau likimas vėl lėmė kitaip. 1972 m. gegužę susipažinau su savo būsima žmona Berry Dean Godfrey. Apsivedžiau gruodį. Pirmą mūsų vasarą mes praleidome Islandijoje ir Europoje. Berry iki šiol yra mano geriausia draugė, mes kartu užauginame tris dukras ir turime penkis anūkus.

Nors susipažinome Poezijos pavasaryje, tačiau, kiek aš žinau, nesate profesionalus poetas ir dainų kūrėjas. Ką veikiate kasdieniniame gyvenime?

Dainų kūrimu siekiu profesionalumo, ypač įkvėptas trumpo šios vasaros turo po Lietuvą. Šiuo metu esu tarptautinės Tibeto budistų organizacijos „Jewel Heart“ (www.jewelheart.org) – AVIT direktorius (garso, vaizdo informacijos technologijos).

Po tėvo mirties 1995 metai sutikau savo draugą ir mentorių Gelek Rimpoche ir dabar studijuoju budizmo praktikas pagal Gelug mokyklos tradiciją.

Taip pat namuose turiu įsirengęs savo studiją, kurioje baigiu savo dainų albumą lietuvių kalba „Vienas vilkas“.

Be to, aš vis dar dirbu laisvai samdomu garso inžinieriumi ir prodiuseriu.

Kada pradėjote rašyti eiles?

Anglų kalba pradėjau rašyti dainas ir eilėraščius dar besimokydamas vidurinės mokyklos paskutinėse klasėse. 1991 m., Lietuvoje pasirodžius albumui „Gali skambėti keistai“, ėmiausi versti Andriaus Mamontovo ir grupės „Bix“ dainas. Nuo tada, kai 2022 m. koncertavau Bardų festivalyje, savo keletą eilėraščių atlikau lietuvių kalba.

2023 m. buvau pakviestas į dainuojamosios poezijos festivalį „Dpoezijos šaltinis“, kuris vyko nuostabiame gamtos kampelyje Daugoduose, Lietuvoje, kur su kauniečio pusbrolio Astijaus Taujansko ir jo žmonos Jūratės Taujanskienės pagalba išverčiau į lietuvių kalbą savo dainą „Ar tau reikia skėčio?“. Festivalyje pamačiau, kad beveik visi jo dalyviai patys rašė ir pristatė savo poeziją. Beveik visi.

O dar vėliau atėjo JAV lietuvių Poezijos pavasaris, ir aš parašiau keturis eilėraščius lietuviškai ir sukūriau jiems muziką. Buvau nustebęs, kad čia, JAV, lietuviškai vyksta Poezijos pavasariai, kurie turi savo tradicijas. Taigi, jei esi lietuvis – mėgsti ir gerbi poeziją.

Šių metų vėlyvą pavasarį mano draugas Andrius Mamontovas paprašė, kad atlikčiau 45 min. programą koncertinio turo „Vienas. Vasara“ po Lietuvą metu. (Iš viso įvairiuose miestuose buvo surengti 8 turai. Jonas dalyvavo dviejuose. – L.A.)

Kada Jūsų eilės virsta dainomis? Kaip vyksta kūrybinis procesas – būna, kad melodija ar dainos teksto nuotrupa tiesiog „ateina“?

Su draugu lankiau kūrybos pamokas ir mokiausi, kaip išsaugoti kūrybos „sėklas“ – dainų idėją, dainų tekstus ir muzikinius fragmentus. Šiuo metu vis dar nemoku mąstyti ir aiškiai parašyti savo minčių lietuviškai, todėl pasikliauju savo anglišku dainų teksto permąstymu į lietuvių kalbą.

Labai sunku suderinti ritmą, rimą ir prasmę, todėl kartais tekstas gimsta kaip kitokia emocija. Paprastai dainų rašymas man nėra sklandus procesas, jis labiau panašus į skulptūros kūrimą.

Ar galvojate apie klausytoją ir tai, kaip jis suvokia Jūsų muziką?

Tikrai ne, poezijoje ir dainoje kalbu iš širdies ir protu. Mano draugas man pasakė, kad tai geriau nei kalbėti tiesiai ar rašyti prozą.

Pakalbėkime apie lietuviškumą. Kaip svarbu Jums būti lietuviu?

Mano širdis yra padalinta tarp gyvenimo su šeima čia, Ann Arbor, MI, ir mano draugų bei giminių Lietuvoje. Mano draugas A. Mamontovas, kai pernai buvome Preiloje ir aš išsitariau, kad jaučiuosi kaip namie, pasakė: „Tu ir esi namie.“

Vis dar ieškau tėvo šaknų Žemaitijoje. Šiais metais Telšiuose praleidome 9 dienas, kur gyvenome penkiaaukščio namo bute ir jautėmės kaip vietiniai. Myliu Lietuvą. Man buvo garbė kartu su Andriumi Mamontovu giedoti valstybės himną liepos 6 d. Karaliaus Mindaugo karūnavimo metinių proga.

Turiu dainą „Šeimos šaknys“, kurioje bandau paaiškinti savo prasmės paieškas, siekiant suprasti, ką reiškia būti žemaičiu ir aukštaičiu, o ne tik lietuviu.

Šiomet Jūs vėl buvote pakviestas dalyvauti Bardų festivalyje Lietuvoje. Kas Jus pakvietė? Kuo išskirtinis buvo šis festivalis?

2024 m. liepos mėn. koncertavau Užupio bare „Devinkė“, dalyvavau Andriaus Mamontovo koncerto ture „Vienas. Vasara“ Leipalingio dvare. Teko būti profesionalu, mat pirmą kartą visą koncertą dainavau lietuviškai. Dainavau „IRKinių žirgyne“ Žemaitijoje, restorane „Harmony Lounge“ Telšiuose, Daugodų „Dpoezijos šaltinyje“ prie Raseinių. Dar kartą ne tik su Mamontovu, bet ir su buvusiais „Fojė“ atlikėjais teko dalyvauti koncertiniame ture „Vienas. Vasara“ Molėtuose.

Pirmą kartą į Bardų festivalį dainuoti anglų kalba buvau pakviestas 2022 m. puikaus muzikanto ir dainų autoriaus Kazimiero Likšos (jam mane rekomendavo Andrius Mamontovas).

Š. m. balandžio mėnesį su Dariumi Mileriu (Nojus) susipažinau Detroit Poezijos pavasaryje. Vėliau kartu su juo koncertavome Pasaulio lietuvių centro „Sielos“ galerijoje (Lemont, IL). Nojus pakvietė mane atlikti vieną dainą su juo šių metų Bardų festivalyje. Dieną prieš tai buvau gavęs patvirtinimą, kad dalyvausiu ir antrame koncertinio turo „Vienas. Vasara“ koncerte, kuris vyko Molėtuose. Po pasirodymo „IRKinių žirgyne“, priėmiau prašymą koncertuoti „Harmony Lounge“ Telšiuose. Teko atšaukti pasirodymą Bardų festivalyje, kad galėčiau geriau pasiruošti savo pasirodymui Telšiuose.

Dainavote ir savo kūrybos dainas. Kaip jas priėmė Lietuvos klausytojai?

Pagrindinė kelionės po Lietuvą priežastis buvo sužinoti, ar Lietuvos klausytojai susidomės mano tekstais ir melodijomis. Pasibaigus koncertams išeidavau pas klausytojus, ir žmonės sustodavo pagirti mano dainuojamąją poeziją. Mano tikslas buvo pasiektas, susiradau naujų draugų, o seni pažįstami tapo draugais.

Tad ką man daryti dabar? Reikės grįžti į Lietuvą tiek kartų, kiek leis sveikata ir finansai.

Savo „Facebook“ rašėte: „Kiekviena akimirka gali būti palaima arba liūdesys. Jūs galite pasirinkti.“ Tad noriu paklausti, o ką Jūs pats dažniausiai renkatės?

Aš balsuoju už meilę ir išmintį. Palaima gali būti trumpalaikė.

Kaip apibrėžiate laimę sau?

Įdomu tai, kad laimė ir sėkmė kartais gali reikšti tą patį. Laimę sukuria mūsų geri darbai. Kai kurie sunoksta dabar, kiti sunoks vėliau. Taigi aš stengiuosi kurti gerus darbus ir būti dėmesingas savo neigiamiems poelgiams ir mintims, tačiau tam reikia praktikos. Taigi aš stengiuosi atskirti savo sėkmę ir laimę.

Kokios viso gyvenimo svajonės dar neįgyvendinote?

Tikiuosi ir toliau rašyti, dainuoti ir mylėti iki paskutinio atodūσιο. Ir noriu daugiau laiko skirti apmąstymams apie gyvenimo prasmę. Štai kodėl aš turiu nuolatine kasdienę dvasinę praktiką – kad prailginčiau savo gyvenimą ir padėčiau sau.

Pasitikiu savo šeima, draugais ir bendruomene. Visi jie padeda man siekti savo tikslo.
„Ramybės visiems“, – toks mano noras.

Dėkoju už pokalbį ir sėkmės kūryboje.

Rūtos Verseckaitės nuotr.:

Asmenukė su naujais gerbėjais.

Man buvo garbė kartu su Andriumi Mamontovu giedoti valstybės himną liepos 6 d.

Andrius Mamontovas ir Jonas Dainius Beržinskis

Koncertas per lietų Molėtuose.

Koncerto Telšiuose plakatas